

VISOKO NAD GORAMI LETI JEKLENA PTICA

KRIŽARJENJE NAD JULIJCI

DUŠAN ČERNIČ

Zamisel o tej fotoreportaži s komentarjem je nastala že pred leti, ko sem se prvič — in potem še večkrat — peljal z aerotaksijem nad Julijci in se nisem mogel nagledati svojstvenih pogledov tako na vrhove in grebene kot na globeli in prepadne stene, nad katerimi smo križarili.

Končno sem se odločil. Na zemljevid Julijskih Alp sem narisal najzanimivejšo traso poleta, ki bo zajel večino najmarkantnejših Julijcev in omogočil takšne višinske posnetke, kakršnih nismo vajeni. Za to mi je najbolj ustrezal star grebenski zemljevid Julijcev, saj je najnazornejši, pa čeprav na njem še vedno vozi vlak v Planico. Tudi letni čas je moral biti pravi. Izbral sem september, ko je zapadel prvi sneg in lepo pobelil vse visoke hribe.

S sabo sem imel avtomatsko kamero yashica 230 — AF z dvema objektivoma zoom: 35 do 70 mm in 70 do 210 mm. Uporabil sem le teleobjektiv, kar mi je omogočilo najrazličnejše izreze in slike, kot če bi gledal z daljnogledom. Imel sem barvni dia film Agfacrome CT 100 in sem zaradi zagotovejše ostrine nastvil tisočinko sekunde, saj nas je ponekod kar krepko premetavalo v zračnih vrtincih. Počutil sem se kot na barčici sredi valov, a sem kar se da mirno držal aparat v rokah.

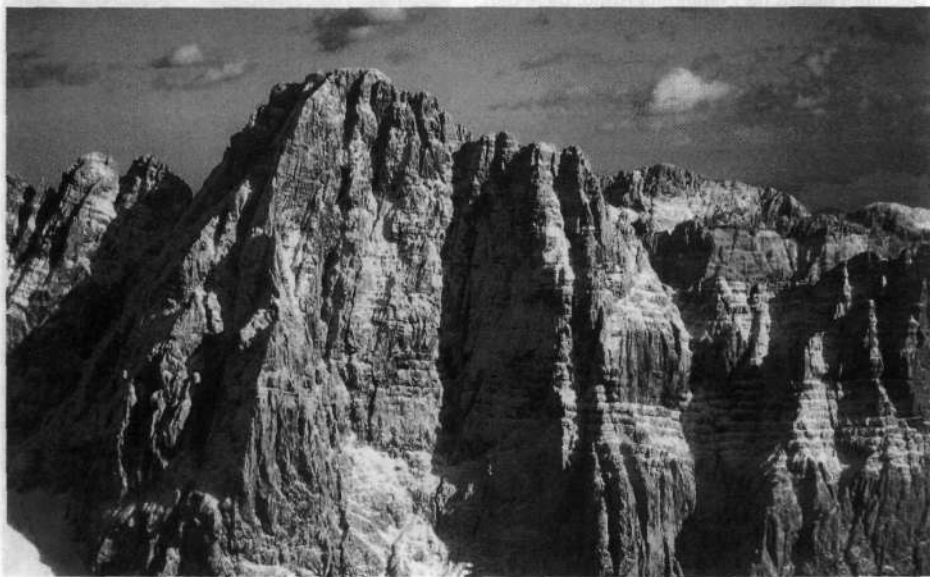
Začelo se je na letališču v Lescah, kjer me je pilot lastnoročno privezal z izjavo, da je danes dokaj vetrovno. Lepa spodbuda! Seveda sem se takoj po vzletu odpel, da sem bil bolj gibljiv pri slikanju skozi zadnje desno in levo okno; odpetega me je tudi dobro premetavalo!

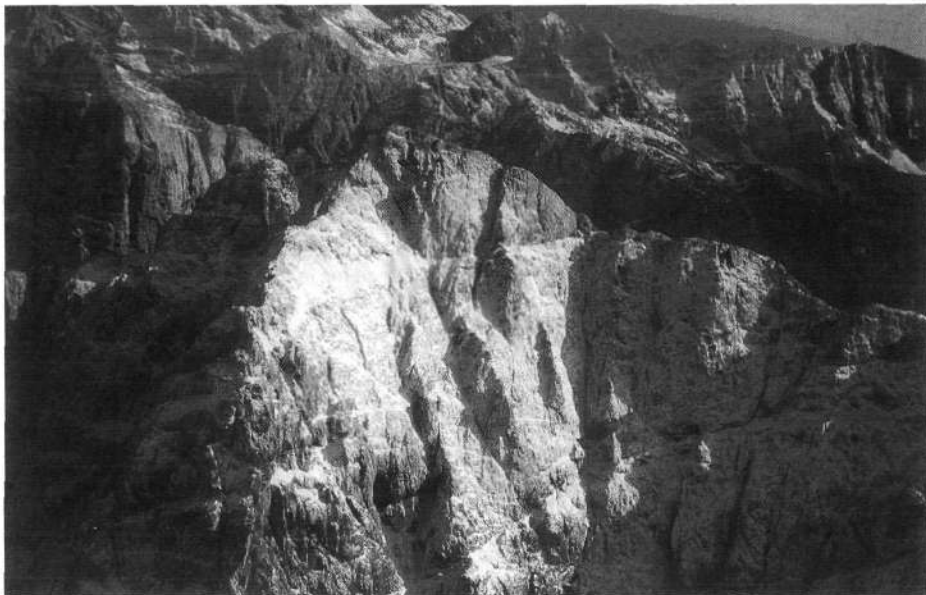
Start je zmeraj proti Kranju, nakar avion kmalu zavije v obratno smer in sledi Savi Bohinjski navzgor proti Bohinju.

Prva zanimivost je bil Šobčev bajer, za katerega mi je bilo žal, da takrat ni bil več polno zaseden, saj bi morje pisanih šotorov in prikolic pričaralo še zanimivejšo barvno sliko. Nato smo leteli južno od Blejskega jezera, ki je bil zato malo odmaknjen. Kolikokrat sem bil tam ob vsakem letnem času in lovil s fotoaparatom vedute z vseh koncev jezera! Potem smo se približali Babjemu zobu, ki je za Blejsko panoramo s severa tako značilen. Sledili smo Savi Bohinjski navzgor ter globoko doli spremljali Savo, cesto in železnico. Že smo prileteli nad Ribčev laz na vzhodni rob Bohinjskega jezera, ki je na srečo ostal nezazidan in prav v tem prekaša mondeni Bled. Želel sem posneti cerkvico sv. Janeza, pa mi je to zaradi višine komaj uspelo. Pilot se je opravičil: »Če bi bil nižje, bi do Vogla nikoli ne ujel potrebne višinske razlike.«

Aerotaksi je pač počasen in šibak avion s počasnim vzponom. No, končno smo le zlezli na višino Vogla in ga obkrožili. Kolikokrat sem se tam smučal in užival zimsko veselje!

Severna stena Škrlatice, levo Velika Dnina

Prisojnik od zahoda

Naprej smo zavili nad Komno, kjer sem se tudi spomnil desetdnevnega smučarskega tečaja, brez žičnic, vse peš... Dóma na Komni nisem mogel posneti, ker je bil tik pod avionom, zato pa je bil pogled na celo dolžino Bohinjskega jezera enkrat.

Po Komni smo zavili v dolino Sedmerih jezer, biser Triglavskega narodnega parka. Najzanimivejše je bilo dvojno jezero, ki je tudi največje. Spomin mi je ušel na tisti april takoj po vojni, ko smo šli s smučmi s Kredarice čez Hribarice in Sedmera jezera na Planino na Kraju. Bil je dan brez oblaka in na cilj smo prišli izžeti od vročine celega dne.

Leteli smo nad drugimi jezери in že zavili v Luknjo, kjer so bile stene levo in desno kar blizu. Osupnili smo ob pogledu na srhljivo Triglavsko steno, rahlo zasneženo in zato še bolj divjo. Spominjam se Sfinge — potem pa je šlo tako hitro, da sem komaj registriral Črni graben in že smo bili nad Triglavskim ledenikom in nad Kredarico, ki smo jo obkrožili v velikem loku, pa leteli mimo Planike — in pred nami je bil sam vrh Triglava s stolpom, kljub septembru ves zasnežen.

Zopet mi je spomin ušel cela desetletja nazaj, ko sem bil kot fantič prvič na Triglavu, in na tisto zimo, ko smo se trije najstniki na Kredarici spomnili, da napravimo zimsko turo na vrh, pa nismo imeli nobene opreme. Oskrbnik je enemu posodil svoj cepin, druga dva pa sva šla kar s smučarskimi palicami. Takrat sem ocenil, da bomo najlažje uspeli, če gremo na ledenik in na sredi med Malim in Velikim Triglavom na-

ravnost navzgor v Sedlo. Tam je bilo najmanj skalovja. Imeli smo srečo — sneg je imel trdo skorjo in hodili smo kot po lestvi od stope do stope. Greben je bil suh in do vrha nam je šlo kot poleti. Danes bi take najstnike ozmerjal, toda takrat je bil to za nas vzpon in pol.

Nad vrhom smo v daljavi zaradi izredno čistega in jasnega vremena videli Jadransko morje na jugu in Grossglockner na severu. Nato smo zakrožili še pred Triglavsko steno in zavili na

Rateške Ponce iznad Kotovega sedla

Vrh Triglava z Aljaževim stolpom

Kriške pode. Videl sem Pogačnikov dom, vsa tri Kriška jezera, prek Kriške stene smo leteli nad Krnico, ki je bila nekje globoko doli, obkrožili s severa Razor in Prisojnik, pa šli na Vršič.

Nad Razorjem sem se spomnil, da sem bil pozno po vojni drugič na Razorju. Iz smeri Vršiča sem šel za Prisojnikom na vrh Razorja, pa čez Kriške pode na Kriško steno v Krnico in vse do Kranjske Gore. Mislim, da je bila to moja najdaljša tura v enem dnevu, čeprav takrat nisem bil več mlad.

Potem smo leteli mimo Prisojnika. Ko sem nekoč stal na vrhu te gore in gledal velikega orla, ki je zaokrožil nad vrhom, potem pa odletel proti Mojstrovki, se mi še sanjalo ni, da bom prav tu nekoč tudi jaz jadral v udobni kabini in gledal naokoli kot on.

Še en spomin me veže na Prisojnik. Pred drugo svetovno vojno smo zaradi meje na Vršiču hodili nanj od koč na Gozdu po Hanzovi poti. Hanzova je imela kmalu po začetku Hanzovo steno in potem snežišče, ki se je kot lijak stekalo v slap. Tam mi je bilo vedno tesno pri srcu, saj bi bil padec katastrofa. Hanzova se na pol pota deli: levo gre na severni greben Prisojnika in po njem na vrh, desno pa skozi Prisojnikovo okno in po južnem grebenu na vrh. Najbolj zaželjena je Jeseniška plezalna, ki je zavarovana, ima pa dokaj značne detaje in poševen kamin, skozi katerega se komaj pretolčeš.

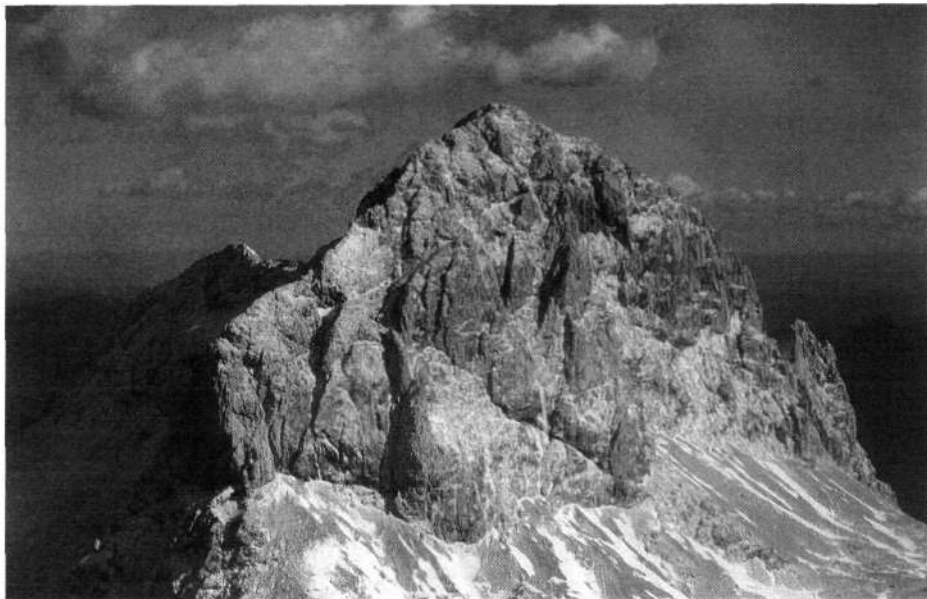
Za Prisojnikom smo preleteli Vršič, Tičarjev dom, vse serpentine na kranjskogorsko in soško stran in že smo bili nad vrhom Travnika.

Pred vojno sem tam hodil, in sicer od Mojstrovke mimo Travnika skozi Jalovško škrbino v Tamar. Čeprav smo šli po takrat italijanski strani, nismo srečali nobenega karabinerja.

Ko smo preleteli Travnik, je zazijala ogromna praznina vse do Tamarja, levo pred nami pa se je pokazal Jalovec v vsej svoji slikovitosti. Enkrat sem ga že preletel, pa sem imel smolo. Vse do sem je bilo jasno brez oblaka, le Jalovec je bil v megli, ampak njegov vrh je za kakih 50 metrov gledal iz megle. Na vrhu sem opazil dve postavi, ki sta nam mahali, a že smo zapeljali v oblak. Imel sem občutek, kot da smo v mleku in ta občutek je res grozljiv, saj bi se lahko zabili v katerikoli sosednji vrh. K sreči smo bili kmalu zunaj megle in vse je bilo spet v redu.

Še en grenak spominček me veže nanj. Pred vojno sem kot dijak ob počitnicah živel v Podkorenu pri teti in lepega dne sem se domenil z **Arihovim Mihom**, ki je bil takrat mizar v Podkorenu, da greva na Jalovec, in to ponoči, ker čez dan ni utegnili. Res sva se opolnoči javila pri graničarju v Tamarju; malo debelo naju je pogledal, rekel pa ni nič. Okoli treh zjutraj sva bila na Kotovem sedlu, ko je luna, ki nama je svetila, ravno zahajala, ob šestih na vrhu in ob devetih nazaj v Podkorenu.

Tako čisto gladko pa takrat le ni šlo. V ozebničku, skozi katerega sva se vračala, je hodil Miha s cepinom spredaj, jaz pa nekaj metrov brez vsega za njim. Nenadoma mi je spodrsnilo in Miha me je ujel, ko sem drsel mimo njega. Kakšen bi lahko bil konec te nepremišljene avanture, si lahko samo predstavljam, saj jih ni malo, ki niso srečno zvozili.

Triglav iznad severne stene

Mi pa smo leteli mimo Jalovca čez Kotovo sedlo, videli čez greben Mangartski jezeri in ko sem omenil še Mangart, je pilot negodoval, da tako blizu meje ne sme. Končno je le zavil še pred vrh samega Mangarta in potem nazaj proti Jalovcu. Mangart je bil kot ogromna snežena kupola.

Tudi na Mangart me veže nekaj spominov, karakteristično pa je to, da sem bil prvič in zadnjič na njem v megli. Prvič je to bilo, ko sem se vračal z družino z morja po Trenti, zavil na mangartsko cesto in pripeljal do sedla. Tam sem pustil družino — otroka sta bila še majhna, pozneje pa sta šla z mano na vrh — in šel po markirani poti. Vedel sem le, da sta dve poti, ena po naših skalah in druga iz italijanske smeri. Šel sem po desni, naši, in na vrhu hotel nazaj po italijanski, pa kaj, ko je druga markacija vodila na vzhod v smeri Kotovega sedla, videlo pa se ni nič! Seveda nisem vedel, da je to italijanska in da na grebenu zavije levo okoli vrha in pripelje na odcep. Zato sem šel po naši tudi navzdol.

V dolgih letih smo radi hodili tod in delali pentljo — po naši gor, po italijanski dol. Poslednjič, ko nisem bil več mlad, smo prišli na sedlo v megli in vetru in vsak bi se obrnil, če bi ne bil tako trmast kot jaz. Hotel sem biti še poslednjič na vrhu Mangarta. Zato smo šli po italijanski, ki je mnogo lažja, vse do snežišča pod grebenom, tam sta se mi pa spremljevalki upri — niti koraka več naprej. Zeblo nas je in tudi mene je mikalo, da se obrnemo, vendar je bila želja močnejša. Pregovoril sem ju, da me počakata,

sam pa sem kolikor hitro sem mogel šel na greben, pa po markirani poti, ki sem jo dobro poznal, na vrh. Pobral sem kamenček za spomin in že sem jo zopet ucvril dol do spremljevalk, ki sta že skoraj zmrznili v vetru in megli. Pohiteli smo do sedla, v avto, v zavetje, po hrano in pijačo.

Po Mangartu je pilot zavil in obšel Jalovec z juga, njegov narezan greben, kjer smo nekoč hodili, pa je prav tako izzivalen kot s severne strani. Prek Ozebnika (kje globoko je bill!) smo bili že nad Tamarjem in medtem ko sem na levi s kamero lovil dolg greben Rateških Ponc, sem na desni zamudil Travnik in Mojstrovko. Na Mojstrovko smo po vojni najraje hodili, saj prideš z avtom do Vršiča in je do vrha le 700 metrov, pa še gor gredé si lepo v senci, zato te pa dol gredé po južni plati lepo žge.

Od tu smo leteli proti Martuljku prek Male Pišnice, v dolini se spominjam Rateč, Podkorena in Kranjske Gore — in že smo bili tik nad Špikom, ki grozljivo pada s svojo severno steno v globel Martuljka — pod Srcem. Takoj za njim se je pokazala martuljska trojka: Oltar na levi, v sredi Velika in desno Mala Martuljska Ponca, izza tega venca pa je gledala Škrlatica v vsej svoji veličini, saj je za 500 metrov višja od Špika, to pa je pol Triglavske severne stene. Drugič jo bom moral obkrožiti in videti nasekane rokave od blizu ter s tem kompletirati polet nad Julijci. Upam, da mi bo to še kdaj дано.

Tudi tu je bilo spominov. Pred vojno so na snežišču pod Oltarjem sredi poletja priredili smučarsko slalomsko tekmo. Občudoval sem tekmovalce, ki so iz doline pa do Oltarja nosili smuči na ramenih v pasji poletni vročini — za

tistih nekaj zavojev, kolikor je bilo snežišča. Pozneje sem sam kar dvakrat nosil nahrbtnik in smuči iz Mojstrane skozi vso Krmo pa vse do Kredarice, pa je tudi kar šlo.

Tudi Martuljske Ponce se spominjam; pred vojno smo šli v Veliko Dnino in kljub dvajsetim centimetrom snega septembra preplezali južno steno. Takrat je imel Arih vsaj vrv s sabo. Bili smo v kratkih hlačah, lahkih vetrovkah in ne spominjam se, da bi nas kaj zeblo.

Za Oltarjem je prišla mimo Široka Peč ter za njo Amfiteater ter končno Kukova špica, ki zaključuje ta venec martuljskih lepotev. Od tu smo ponavadi leteli čez Radovno na Bled, tokrat pa je pilot na mojo željo zavil nad Savo čez Hrušico in nad Jesenice. Čudovito smo videli novo obvoznico pri Hrušici, Karavanški predor (ali bolje njegov portal s platojem) in celo obvoznico Hrušica—Jesenice—Vrba. Iz zraka gledano je videti že vsa narejena, čeprav ji gotovo še veliko manjka. Seveda smo zavili še nad Blejski grad in otok, pa čez Vintgarsko

sotesko nazaj. S tem je bilo v glavnem poleta konec.

Za zaključek pa še tale »malenkost«. Pred odhodom sem ženo, ki je ostala na letališču, pomiril z zagotovitvijo, da kar pomnim, še noben aerotaksi ni strmoglavil. Ko pa smo pristali, so vsi ljudje okrog nas gledali v isto smer proti vzhodu in takoj sem zvedel, da je pred minuto strmoglavil drug aerotaksi. Komaj se je dvignil, se je vnel motor. Takoj je pristal na njivi v podaljšku letališča, polomil kolesa, motor mu je odtrgalo, potnikom pa ni bilo nič.

Če ste ogreti za Julijce in bi radi videli nekaj res lepih vedut, ki seveda tudi niso poceni, potem si privoščite takšno križarjenje nad Julijci v lepem vremenu in gotovo vam ne bo žal. Ne pozabite na dober fotoaparatus s teleobjektivom zoom in tisočinko sekunde (pri tem času so bile vse slike ostre kljub premetavanju v zraku), da boste lahko doma obnavljali svoja zračna doživetja, ki se z »zemeljskimi« težko primerjajo.

PLEZANJE NAVZDOL, DA BI DOSEGLI KONČNI CILJ

KRAŠKA PONIKEVSKA DRAGA

JOŽE KORAČI

Na Tržaško-komenskem krasu je med Opatjim selom, Sežano, Divačo ter Tržaškim zalivom in Vipavskimi brdi veliko kraških podzemskih jam in brezen. Razen v že močno zakraseli dolini Raše, kamor se stekajo s flišnih Vipavskih hribov stalne ali občasne vode, povsod pogrešamo površinske vodotoke. Pa tudi Raša se mora zahvaliti za obstoj le soseščini flišnega hribovja, ki jo loči od Zgornje Vipavske doline, vendar se v sušnem obdobju tudi ta voda porazgubi v debelih prodnih naplavinah.

Domala brezvodno je tudi tamkajšnje podzemlje. Ena od redkih jam, v kateri najdemo tekočo vodo, je Ponikevska Draga pri Ponikvah komaj dober kilometer od doline Raše in skoraj 300 metrov nad morsk gladino. Glede na to, da so planinci nekdanjega Slovenskega planinskega društva poleg gorá raziskovali in obiskovali tudi slovenske kraške jame, zdaj pa je takšna planinska dejavnost prav redka, objavljamo ta prispevek: morda pa bo kakšnega planinskega popotnika vendarle pot zanesla na Kras in bo hotel pogledati, kaj se skriva v (pazite, nevarnem!) kraškem podzemlju.

JAMA, GLEDANA Z OČMI JAMARJA

Vhod v Ponikevsko Drago je 2 metra široka in 7 metrov visoka odprtina. Z navaljenimi skalami pokrito dno se sprva spušča proti severovzhodu, nato pa se rov obrne proti vzhodu. Tu

sta dve stranski vdolbini, nad večjo pa je 7 metrov visok kamin. Strop je skoraj vodoraven.

V nadaljevanju je rov ozek in le ponekod širok 5 metrov. To je izrazito gravitacijsko korito z visokimi skalnimi sufitali ob stenah. Številne

V Ponikevski dragi: lepa kraška jama je polna odpadkov

